

Oblikovanje trajnostnega razvoja

✍ Milan Naprudnik

V okviru jubilejne proslave Dneva slovenskih planincev, povezane s 110. obletnico ustanovitve Slovenskega planinskega društva in 55-letnico Planinske zveze Slovenije, je v dolini Vrat potekalo 39. Srečanje treh dežel – srečanje planinskih zvez Avstrijske Koroške, italijanske Furlanije in Julijske krajine ter Planinske zveze Slovenije. Tokratna tema srečanja je bil Trajnostni razvoj v Alpah – vloga planinskih organizacij. Udeleženci srečanja so bili enotnega mnenja, da bi se morale vse tri planinske zveze lotiti oblikovanja skupnega razvojnega programa.

Varstvu gorske narave namenjajo države na območju Alp pozornost že dobrega pol stoletja. Hitro so se odzvale na določila evropske zakonodaje glede celotnega prostora v zgodnjih 60. letih. Desetletje pozneje so sledile Smernice za okolje (Stockholm 1972) in dobile krovno usmeritev s sprejemom smernic za trajnostni razvoj – Agende 21, sprejete v Rio de Janeiru leta 1992. Na usmeritve, sprejete na najvišji državni in mednarodni ravni, se je odzvala tudi civilna družba, ki je bila na začetku tako ali tako pobudnica delovanja za trajnostni razvoj, in oblikovala svoje lastne programe. Dodatno vzpodbudo za to so pomenili dokumenti Evropskega sveta, ki se nanašajo posebej na gorska območja – predvsem Posebni cilji evropske regionalne planerske ustanovne listine za gorska območja iz leta 1993 in Načela trajnostnega prostorskega razvoja Evrope pri razvoju gorskih regij iz leta 1999. Države alpskega območja so leta 1992 podpisale Sporazum o varstvu Alp – Alpsko konvencijo. Ta s svojimi izvedbenimi protokoli na dvanajstih področjih življenja in delovanja človeka prinaša vrsto zelo otipljivih ukrepov za trajnostni razvoj. S podpisom in ratifikacijo teh protokolov bodo ti postali mednarodnopravna obveznost vseh držav podpisnic.

Kako smo pripravljene v planinskih vrstah?

Planinske organizacije alpskih držav, povezane v CAA – Club Arc Alpin – so že pred leti sprejele posebne programe za uresničevanje protokolov Alpske konvencije. Poglejmo nekaj primerov.

Nemčija: v novem statutu je poudarjena odgovornost planinskih organizacij za ohranjanje kulturnega in naravnega okolja ter za gospodarski in socialni razvoj goratih predelov. Za pripravo novega, desetletnega programa trajnostnega razvoja so ob pomoči raziskovalne organizacije Ecothens, strokovnjakov in planinskih društev izvedli obširno anketo o prihodnjih usmeritvah. Kot svetovalci so sodelovali predstavniki resornega ministrstva dežele Bavarske.

Švica: Leta 1999 so sprejeli poseben Memorandum o razvoju gorskih območij. Glede najbolj ekološko žgočega vprašanja – prometa – so leta 2002 ob sodelovanju državnih železnic, poštnoavtobusne skupnosti in zveznih uradov za promet, energijo, okolje in zdravstvo pripravili vozni red za javni promet v Alpah, prijazen do okolja.

Avstrija: Na redni letni skupščini so leta 2002 podprli odločitev zveznega parlamenta za ratifikacijo protokolov Alpske konvencije, pa tudi sprejeli program za uresničevanje. S sredstvi iz državnega proračuna so izdali informacijsko brošuro o nalogah planinskih društev pri izvajanju protokolov Alpske konvencije in programov trajnostnega razvoja in organizirali številne pripravljalne seminarje o ohranjanju gorskega kmetijstva in gozdarstva ter naravne in kulturne dediščine, pravnih vidikih trajnostnega razvoja gorskega prostora in podobnih temah.

Francija: Z ministrstvom za okolje so podpisali poseben sporazum o uresničevanju proto-

kolov Alpske konvencije. Med zadnjo predsedniško volilno kampanjo so na kandidate naslovili javen poziv, naj se opredelijo glede stališč do ohranjanja narave in trajnostnega razvoja ter prometne ureditve v Alpah.

Kako pa v Sloveniji?

Seznam prizadevanj v zadnjih desetletjih na tem področju je obširen.

Leto 1970: izvedba tečajev za predavatelje varstva narave in izobraževanje gorskih stražarjev v planinskih društvih. Zavidljivo število 900 prostovoljcev! (Začetki segajo v leto 1961, ko je bila na Gori Oljki ustanovljena Gorska straža.)

Leto 1975: izšel je priročnik Narava v gorskem svetu, pripravljeni so bili zbirka diapozitivov za predavanja in lepaki o zavarovanih planinskih rastlinah, ustanovljena je bila komisija za varstvo narave pri PZS, njeni člani pa so se začeli aktivno vključevati v razprave o posegih v gorskem svetu.

Leto 1987: PZS je sprejela kodeks vedenja v gorah in temeljna pravila odnosa do naravne in kulturne dediščine v dokumentu Slovenski gorski svet in planinska organizacija. Na tej podlagi je bil pripravljen program za zmanjševanje prometa, ekološko ustrezno oskrbo z energijo, varčevanje z vodo, čiščenje odpadnih voda in ravnanje z odpadki.

Leto 1991: Izveden je bil posvet s temo Naredimo naše gore prijazne do okolja. Sprejete so bile smernice za gospodarjenje v planinskih kočah, prijazne do okolja.

Leto 1999: Skupščina PZS je sprejela Vodila pri delu PZS in PD z geslom: »Človek se mora v gorah vesti kot gost.« Državo smo pozvali, naj gorska območja zavaruje z zakonom. PZS je sprejela vrsto obvez pri ravnanju v gorskem svetu – od zmanjševanja števila množičnih izletov, uporabe helikopterja in sanacij planinskih poti do omejitve širjenja gostinske in prenočitvene ponudbe planinskih koč.

Koliko izmed sprejetih obvez smo uresničili, naj bi spremljala komisija pri PZS in komisije po posameznih društvih. O svojih ugotovitvah bi morale poročati in prav bi bilo, da bi o tem razpravljali na ravni, na kateri smo vodila

Beg

Zgodnje jutro.

*Vremenska napoved:
v gorah bo mraz.*

*V službi ob kavi
tišina
in hladen obraz.*

*Zbežim v višine
neznance pozdravljat,
toplino iskat.*

Maja Lokar

sprejeli – to je na skupščini PZS. S tem ne kaže odlašati! Smo že v tretjem tisočletju, pred nami so novi izzivi! Srečujemo se s hitrim spreminjanjem življenjskih razmer ob vznožju vseh Alp. Turizem je postal ena najmočnejših gospodarskih dejavnosti, Alpe pa obišče več kot 100 milijonov obiskovalcev na leto. Več kot milijon jih gre tudi v slovenske gore. Avtohtono prebivalstvo zapušča gorske vasi, prihajajo pa začasni prebivalci – »vikendaši«. Tudi v visokogorju smo za turiste zgradili ceste in žičnice, ekološko ravnovesje je močno načeto, ogrožena je oskrba s pitno vodo ...

Nikakor ni naključje, da planinske zveze v alpskem območju zahtevajo, naj države čim prej podpišejo in ratificirajo protokol Alpske konvencije z naslovom Prostor in kultura, ni naključje, da predstavniki planinskih organizacij sodelujejo na strokovnih posvetih o ohranjanju naravne in kulturne dediščine Alp. Planinske zveze so bile med organizatorji mednarodnega simpozija z naslovom Praznjenje gorskih območij – vzroki in posledice leta 2002.

Zdaj je na potezi vodstvo Planinske zveze Slovenije. Vodilo bi nam lahko bile besede predsednika Planinske zveze Švice SAC, izrečene na zadnjem zasedanju predsedstva SAC: »Minili so časi razkazovanja mišic po stenah – pred nami so nove naloge!« ◉